

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU
SAVJETODAVNU SLUŽBU

SVINJOGOJSTVO

ETOLOGIJA SVINJA

ETOLOGIJA je znanost o ponašanju životinja, osnovana 1936. godine.

Ponašanje životinje prilagodba je na djelovanje različitih vanjskih i unutarnjih čimbenika podržaja:

- smještaj, odnosno životni prostor,
- toplina,
- zvuk,
- opskrba hranom i vodom,
- strah i dr.

Osjetila (sluh, njuh, vid i dodir) uvjetuju različite oblike ponašanja životinja.

Svinje se prilagođavaju prostoru i uvjetima u kojima žive, navikavaju se i razvijaju emocionalnu povezanost. Osim prostoru, životinje se prilagođavaju i emocionalno vežu unutar grupe, što znači da su svinje životinje "tjelesnog dodira" koje razvijaju međusobnu komunikaciju i socijalnu hijerarhiju te odnos prema čovjeku.

PONAŠANJE SVINJA PRI TERMOREGULACIJI

Zapaža se čitav niz različitih oblika TERMUREGULACIJSKOG ponašanja svinja koje je zapravo prilagodba na uvjete okoline. Vole ležati u položaju pogodnom za spavanje i izlagati njušku djelovanju hladnijeg zraka.

Novorođeni prašćići najbolji su primjer ovisnosti o majci ili nekom drugom izvoru topline. Poznato je da jedino u prašćića, od svih domaćih životinja temperatura tijela nakon poroda padne za 1,5°C do 2°C te da se vrati na normalu za 24 sata ako su toplinski uvjeti u prasilištu povoljni. Zato je i bitno spriječiti, posebice u prvim satima života pojavu hipoglikemije, avitalnih prašćića, proljeva, odnosno gubitka, osiguranjem dovoljne topline okoliša. Znakovito je da toplinu čuvaju i prašćići, i to grupiranjem u skupine.

Skлонost grupiranju u skupine očita je i u starijih svinja u hladnom okolišu.

Pri visokim temperaturama svinja ne mijenja način disanja od brzog i plitkog do sporog i dubokog, kao što čine neke druge životinje. Stoga su svinje pri visokim temperaturama podložne stresnim čimbenicima, što se odražava u smanjenom apetitu, pogoršanju konverzije hrane te umanjenom prirastu.

VAŽNO JE PRILAGODITI TOPLINU OKOLIŠA PREMA DOBI SVINJE!

PONAŠANJE KRMAČA I NERASTOVA TIJEKOM SPOLNE AKTIVNOSTI

Svaki uzgajivač i dobar poznavalac svinja neće propustiti voditi računa o NERASTU i KRMAČI za vrijeme njihove spolne aktivnosti i biti će im na pomoći.

Nerast ima tri faze ponašanja pri parenju: udvaranje, kopulatorno i postkopulatorno ponašanje. U prvoj fazi glasa se na poseban način tzv. "pjesma parenja", prepoznatljivim mekim, grlenim roktanjem u pravilnim razmacima, njuši slabine ženke, gura glavu u prostor između zadnjih nogu krmače, glavom je iznenada odgurne ili joj izdigne stražnje noge. Na ustima mu se pojavljuje pjena.

U drugoj fazi nerast zaskače i opasuje krmaču. Penis nerasta potpuno se izvlači samo kad proдре kroz vaginu. Nerast uz pastuha ima najdužu ejakulaciju i najveću zapreminu ejakulata. Za vrijeme ejakulacije, butovi se mužjaka stežu pritišćući prema naprijed i nakon dva do tri vala ejakulacije nerast se spušta sa ženke.

Nerastovi su osjetljivi na iznenadne promjene životne sredine, varijacije u temperaturi, ishrani i sl., a što se odražava na njihovu spolnu aktivnost. Visoke temperature kroz tri dana mogu umanjiti kakvoću sjemena za šest do sedam tjedana. Iz iskustva, ljeti treba nerastovima u hranu dodati dva-tri grama askorbinske kiseline na dan i rashlađivati ih hladnom vodom.

Krmače, pak za estrusa skaču na druge životinje u nastambama. Imaju znakovit "položaj parenja", (ukočene zadnje noge), kada ih se pritišće rukom na leđa, kada čuju nerastovu «pjesmu parenja» reagiraju postavljanjem u "položaj parenja".

Za djelovanje spolnih hormona potrebni su nadražaji iz vanjskog okoliša, kao što je npr. svjetlo, miris, temperatura i odgovarajuća hranidba i sl.

PONAŠANJE KRMAČA PRIJE, TIJEKOM I POSLIJE PRASENJA

Ponašanje krmača prije praseња zapravo je priprema za porod. Kao i divlja svinja u prirodi, krmača počinje uređivati sklonište ili "gnijezdo". Ponašanje krmače prije praseња ovisi o načinu držanja i smještaja. Ona će u boksu instinktivno pokušati urediti "gnijezdo" skupljajući slamu ili piljevinu ispod sebe.

Prije prasenja krmača je nemirna, neprestano se namješta i traži dobar položaj, a u stavu oslanjanja započinje akt prasenja.

Tijekom prasenja ne obraća pozornost na oprasene praščiće dok se ne oprasi posljednje prase. Nakon toga postaje vrlo brižna, njuškom ih potiskuje prema truhu i sisama ili ih podvlači natrag prednjim nogama.

S praščićima počinje i glasovno komunicirati. Nakon određenog vremena poslije prasenja prihvaća i podmetnute praščiće druge krmače. To treba učiniti što prije, da bi ti praščići na vrijeme zauzeli svoju sisu zajedno s praščićima iz vlastitog legla.

Važno je poznavati proces sisanja radi postizanja optimalnog prijenosa hranjivih tvari od majke k potomstvu.

PONAŠANJE PRAŠČIĆA I KRMAČE TIJEKOM DOJENJA

Njihova se povezanost sastoji od velikog broja znakova. Najvažnije su glasovne poruke, pokreti i geste, a važnu ulogu imaju i vizualni i kemijski znakovi. Prije nadolaženja mlijeka, krmača znakovitim roktanjem oglašava nadolazeće sisanje, provjerava jesu li svi praščići okupljeni oko vimena i jesu li pronašli mjesto uz svoju bradavicu. Praščići i procesu sisanja imaju razvojne stupnjeve: natjecanje za bradavicu, masiranje bradavica, sporo sisanje, brzo sisanje i vraćanje masiranju bradavica. U borbi za bradavice u prvim danima života teže prase dođe do bolje bradavice, ali daljnja regulacija mlijeka ovisi o tome jeli prase dovoljno potaklo bradavicu. Masiranjem vimena brže se oslobađa mlijeko jer se u organizmu krmače oslobađa hormon oxitocin, koji uvjetuje lučenje mlijeka. Intenzitet roktanja krmače sustavno je povezan sa stupnjem sisanja, naročito u prvim danima života. Stariji praščići započinju komunikaciju s majkom glasovnim porukama, tjelesnim dodirima i gestama masiranja vimena, a radi izazivanja nadolaženja mlijeka i sisanja

RAZUMIJEVANJE PONAŠANJA PRAŠČIĆA I KRMAČE ZA VRIJEME DOJNOG RAZDOBLJA UTJEČAT ĆE POVOLJNO NA ŽIVOTNI START BUDUĆEG TOVLJENIKA.

SOCIJALNO PONAŠANJE SVINJA

Svinja je poznata kao izrazito socijalna, odnosno društvena domaća životinja. Stoga, posebice u intenzivnom uzgoju treba poznavati i DRUŠTVENO, odnosno socijalno ponašanje svinja.

Razvoj socijalne dominacije u svinje počinje vrlo rano. Tako se prašćići bore za sise, netom nakon rođenja. Pri velikoj prenapučenosti, naročito je izražena socijalna dominacija. Često na liniju klanja iz depoa dolaze svinje redosljedom, onako kako su zajednički živjele u skupini tijekom tehnološkog procesa u nastambi, premda su pri istovaru u klaonici bile raštrkane. No, u "smrt" odlaze zajedno. Osim načina držanja, na društvenu hijerarhiju utječu starost, težina, spol, i narav životinje. Maksimalna veličina skupine, u kojoj još postoji mogućnost pojedinačnog raspoznavanja u svinja je 20-30 jedinki.

Mužjaci obično dominiraju nad ženkama, a odrasle jединke dominiraju nad mladima. Svinje su borbene i u borbi se grizu i pokazuju agresivnost. Majke u dojnom razdoblju pokazuju agresivnost, štiteći mladunčad.

Svinje, kao i druge životinje, međusobno komuniciraju i prenose svoj socijalni status, koordinaciju pojedinih aktivnosti (početak sisanja prašćića), upozoravaju na pojavu opasnosti, na pravilnu orijentaciju, na početak spolne aktivnosti i dr.

Dobar ili loš postupak čovjeka sa svinjama direktno utječe na krajnji rezultat proizvodnje. Svi poremećaji u životu svinje negativno se odražavaju na njezin napredak.

PROMJENE U PONAŠANJU SVINJA I UZROCI

Različiti čimbenici mogu prouzročiti promjene u ponašanju svinja.

Najvažniji su: - prevelika buka,

- veličina životnog prostora,

- nedostatna opskrba hranom i vodom,

- promjene mikroklima (temperatura, relativna vlažnost i brzina strujanja zraka, količina svježeg zraka, osvjetljenje).

O svakom od ovih čimbenika mogli bismo s puno primjera upozoriti na posljedice koje se očituju na svinji. No, potrebno je optimalizirati sve te uvjete okruženja u kojoj svinje žive i maksimalno onemogućiti utjecaj čimbenika koji remete njihovu udobnost i potrebe.

TRUD, MAR I PAŽNJA DOBROG GOSPODARA I ČOVJEKA PREMA SVINJI ISPUNIT ĆE BLAGOSTANJEM I SREĆOM KUĆU NJEGOVU.

*Autori: DRAŽENKA GUTZMIRTL, dipl. inž. agr.
IVANA JURIŠIĆ, dipl. inž. agr.*

*Odgovorni urednik: dr. sc. Ivan Katalinić
Grafička priprema: Zdravko Tušek, dipl. inž. agr.
Tisak: FiLeDaTa, Zagreb
Nakladnik:*

Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu
Ulica grada Vukovara 78 • 10 000 Zagreb
telefon: (1) 61 06 190 • fax: (1) 61 09 140
e-mail: hzpss@hzpss.hr
<http://www.hzpss.hr>

Za detaljnije informacije obratite se savjetniku HZPSS